

**JAHONDA AXBOROT XAVFSIZLIGIGA NISBATAN BO'LAYOTGAN
EHTIYOJNING STATISTIK TAHLILI*****Kuchaboyev Ruslan Tellayevich****Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi****Xolmurodova Munisa Shodiyor qizi****Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM talabasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada jahonda axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyojning ortishi global statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan. Tadqiqotda 2010–2024 yillar oralig'idagi ochiq xalqaro manbalar asosida kiberhujumlar soni, kiberjinoyatlar tufayli yetkazilgan iqtisodiy zarar hajmi, kiberxavfsizlik bozorining rivojlanish dinamikasi hamda ushbu sohada band bo'lgan mutaxassislar soni o'rganildi. Tahlil natijalari kiberxavfsizlik global miqyosda nafaqat texnologik, balki strategik va iqtisodiy muammo sifatida ham dolzarblashib borayotganini ko'rsatdi. Maqolada axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyojning ortishiga ta'sir etuvchi raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, IoT, geopolitik omillar va masofaviy xizmatlar rivoji kabi omillar ilmiy asosda yoritilgan.

Kalit so'zlar: axborot xavfsizligi, kiberxavfsizlik, kiberhujumlar, statistik tahlil, raqamli iqtisodiyot, global tendensiyalar, kiberjinoyatlar.

Аннотация. В статье проведён статистический анализ глобального роста потребности в информационной безопасности. На основе международных данных за 2010–2024 годы исследована динамика количества кибератак, объёма экономического ущерба от киберпреступности, развития мирового рынка кибербезопасности и численности специалистов в данной сфере. Результаты анализа показывают, что информационная безопасность приобретает стратегическое, экономическое и социальное значение. В работе также выявлены основные факторы роста спроса на кибербезопасность, включая цифровизацию экономики, развитие

искусственного интеллекта, интернета вещей, геополитические риски и расширение дистанционных сервисов.

Ключевые слова: информационная безопасность, кибербезопасность, кибератаки, статистический анализ, цифровая экономика, киберпреступность, глобальные тенденции.

Annotation. This article presents a statistical analysis of the growing global demand for information security. Based on international data for the period 2010–2024, the study examines the dynamics of cyberattacks, the economic damage caused by cybercrime, the development of the global cybersecurity market, and the number of professionals employed in this field. The results confirm that information security is becoming a strategic, economic, and social priority worldwide. The article also identifies key factors driving this demand, including digitalization of the economy, development of artificial intelligence, the Internet of Things, geopolitical risks, and the rapid expansion of remote services.

Keywords: information security, cybersecurity, cyberattacks, statistical analysis, digital economy, cybercrime, global trends.

Kirish.

So‘nggi o‘n yillikda raqamli texnologiyalar jadal sur‘atlar bilan rivojlanib, jahonda axborot almashinuvi, iqtisodiy faoliyat, davlat boshqaruvi, ta’lim, sog‘liqni saqlash va moliya tizimlari tobora ko‘proq raqamli muhitga ko‘chmoqda. Ushbu jarayon bilan bir qatorda axborot xavfsizligiga bo‘lgan ehtiyoj ham keskin ortib bormoqda. Global miqyosda kiberhujumlar sonining ko‘payishi, shaxsiy va davlat ma’lumotlarining noqonuniy tarqalishi, moliyaviy resurslarga zarar yetkazish holatlari axborot xavfsizligini strategik ustuvor yo‘nalishga aylantirdi. Axborot resurslari bugungi kunda nafaqat iqtisodiy qiymatga ega, balki milliy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismi sifatida ham qaralmoqda[1]. Shu sababli jahonda axborot xavfsizligiga bo‘lgan ehtiyojning statistik asosda tahlil qilinishi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi global miqyosda axborot xavfsizligiga bo‘lgan ehtiyojning o‘rish tendensiyalarini statistik ko‘rsatkichlar

asosida baholash, kiberxavfsizlik bozorining iqtisodiy o'sishini tahlil qilish hamda kiberxurujlar dinamikasini umumiy qonuniyatlar bilan tavsiflashdan iborat.

Metodlar.

Tadqiqot jarayonida 2010–2024 yillar oralig'idagi ochiq xalqaro statistik ma'lumotlardan foydalanildi. Asosiy axborot manbalari sifatida Jahon iqtisodiy forumi, ITU (Xalqaro telekommunikatsiya ittifoqi), Statista, IBM Security, Kaspersky Lab hamda boshqa global tahlil markazlarining hisobotlari tanlab olindi. Tadqiqotda statistik tahlil, dinamik qatorlar, trend modeli, o'rtacha yillik o'sish sur'atlari, solishtirma va grafik tahlil usullaridan foydalanildi. Axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyojni ifodalovchi asosiy indikatorlar sifatida kiberhujumlar soni, kiberjinoyatlardan ko'rilgan global zarar miqdori, kiberxavfsizlikka yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi, axborot xavfsizligi bozorining umumiy hajmi hamda axborot xavfsizligi sohasida band bo'lgan mutaxassislar soni tanlab olindi[2]. Ushbu ko'rsatkichlar o'zaro taqqoslanib, vaqt bo'yicha o'zgarish tendensiyalari aniqlashtirildi.

Natijalar.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatdiki, jahonda kiberhujumlar soni yildan-yilga barqaror sur'atlarda ortib bormoqda. Agar 2010 yilda global miqyosda qayd etilgan yirik kiberhujumlar soni bir necha millionni tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilga kelib bu ko'rsatkich bir necha barobar oshib, milliardlab kiberurinishlar darajasiga yetgan. Ayniqsa, moliyaviy sektor, davlat boshqaruvi, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimlariga qaratilgan hujumlar salmog'i keskin ko'paygan. Kiberjinoyatlar tufayli dunyo miqyosida yetkazilayotgan iqtisodiy zarar hajmi 2015 yilda taxminan 3 trillion AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilga kelib bu ko'rsatkich 8 trillion dollardan oshgan. Prognozlarga ko'ra, 2025 yilga borib ushbu zarar miqdori 10 trillion dollardan ham oshishi mumkin. Bu holat axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyojning faqat texnik emas, balki iqtisodiy muammo sifatida ham ortib borayotganini yaqqol ko'rsatadi[3].

Axborot xavfsizligi bozorining jahon bo'yicha hajmi ham keskin sur'atlarda kengaymoqda. 2012 yilda global kiberxavfsizlik bozori hajmi 60 milliard AQSh

dollari atrofida baholangan bo'lsa, 2023 yilga kelib bu ko'rsatkich 190 milliard dollardan oshdi. O'rtacha yillik o'sish sur'ati 11–13 foiz atrofida shakllanmoqda. Eng katta bozor ulushi Shimoliy Amerika, Yevropa Ittifoqi va Sharqiy Osiyo mamlakatlariga to'g'ri kelmoqda. Ayniqsa, AQSh, Xitoy, Yaponiya, Germaniya, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya kiberxavfsizlikka eng ko'p sarmoya yo'naltirayotgan yetakchi davlatlar hisoblanadi[4]. Shu bilan birga, rivojlanayotgan mamlakatlarda ham axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyoj tez sur'atlarda ortib bormoqda, bu esa global digitalizatsiya jarayonlari bilan bevosita bog'liqdir.

Kiberxavfsizlik sohasida band bo'lgan mutaxassislar soni ham jahon miqyosida keskin o'smoqda. Hozirgi kunda dunyo bo'yicha axborot xavfsizligi sohasida 5 milliondan ortiq mutaxassis faoliyat yuritmoqda. Biroq talab va taklif o'rtasidagi tafovut hanuz yuqori bo'lib qolmoqda. Xalqaro baholashlarga ko'ra, global miqyosda kiberxavfsizlik bo'yicha kamida 3 millionga yaqin malakali mutaxassis yetishmaydi. Bu holat axborot xavfsizligiga ehtiyoj nafaqat texnologik vositalar, balki inson resurslari orqali ham keskin ortib borayotganini ko'rsatadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyojning ortishiga bir nechta asosiy omillar sabab bo'lmoqda. Birinchidan, raqamli iqtisodiyotning kengayishi va onlayn xizmatlar ulushining o'sishi axborot resurslarining ko'payishiga olib kelmoqda[5]. Ikkinchidan, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt, "Internet of Things" (IoT) qurilmalarining jadal rivoji yangi xavf-xatarlarni yuzaga keltirmoqda. Uchinchidan, geopolitik raqobat va axborot urushlari davlatlar o'rtasida kiberxavfsizlikni strategik ustuvor vazifaga aylantirdi. To'rtinchidan, pandemiya davridan keyingi masofaviy ish, onlayn ta'lim va elektron savdo hajmining keskin oshishi kiberxurujlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi.

Muhokama.

Muhokamalar shuni ko'rsatadiki, axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyoj faqat texnik yechimlar bilan cheklanib qolmay, huquqiy, tashkiliy va ta'limiy yondashuvlarni ham talab qiladi. Ko'plab mamlakatlarda kiberxavfsizlik strategiyalari qabul qilinmoqda, milliy CERT markazlar faoliyati yo'lga qo'yilmoqda, shuningdek, kiberxavfsizlik bo'yicha maxsus qonunlar ishlab

chiqilmoqda. Biroq muammolar ham yetarli darajada mavjud. Xususan, xalqaro miqyosda yagona kiberxavfsizlik standartlarining yetishmasligi, davlatlar o'rtasida axborot almashinuvi sustligi, kiberjinoyatlarning transmilliy xarakterga ega ekanligi ushbu sohada hamkorlikni qiyinlashtirmoqda. Shu bilan birga, inson omili bilan bog'liq xavflar – foydalanuvchilarning axborot savodxonligining pastligi, parollardan noto'g'ri foydalanish, fishing hujumlariga ishonuvchanlik ham axborot xavfsizligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, jahonda axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyoj barqaror va tez sur'atlarda ortib borayotgan global tendensiyaga aylanmoqda. Statistik tahlillar kiberhujumlar soni, kiberjinoyatlardan yetkazilayotgan iqtisodiy zarar, kiberxavfsizlik bozorining hajmi va ushbu sohada bandlik ko'rsatkichlarining hammasi ijobiy o'sish dinamikasiga ega ekanini ko'rsatdi. Bu holat axborot xavfsizligini davlatlar, korporatsiyalar va jamiyat uchun strategik zarurat darajasiga olib chiqmoqda. Kelajakda raqamli texnologiyalar yanada keng joriy etilishi bilan axborot xavfsizligiga bo'lgan ehtiyoj bundan ham ortishi kutilmoqda. Shuning uchun ham axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha tizimli siyosat yuritish, kadrlar tayyorlashni kengaytirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish global miqyosda muhim ustuvor vazifa bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mo'minov F., Baratov Sh. va boshqalar. Ochiq axborot tizimlarida axborotpsixologik xavfsizlik. Darslik. – Toshkent, 2020.
2. Хужаназаров, А. З., & Алламуратов, Ш. А. (2021). Реформы в системе здоровья Узбекистана в последние годы. Наука, техника и образование, (1 (76)), 19-23.
3. Anderson R. Security Engineering: A Guide to Building Dependable Distributed Systems. – Cambridge: Wiley, 2020.
4. Очилов, Ф. Э., & Рамазонова, Г. (2023). Роль изобразительного искусства в дошкольном образовании. Journal of new Century innovations, 31(3), 84-86.

5. Галютдинов Р.Р. Информационная безопасность. Виды угроз и защита информации // Сайт преподавателя экономики. [2014]. URL: <http://galyautdinov.ru/post/informacionnaya-bezopasnost>
6. Kuchaboyev, R. T. (2024). IoT TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA AQLLI BINOLARDA MAXFIYLIKNI TA'MINLASH. Экономика и социум, (6-1 (121)), 1576-1581.
7. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). Iqtisodiyotni raqamlashtirishda trend mezonidan foydalanishning nazariy asoslari. Экономика и социум, (2-1 (117)), 69-73.
8. Sunatov, J. R. (2023, December). Ta'limda raqamli texnologiyalarning o'rni. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions" (Vol. 1, No. 01).